

Beleidsnota Vereniging De Moeflon

Exoot en niet beschermd

De vereniging is opgericht door een aantal natuurlijke personen, zoals bewoners in de provincie Gelderland en vrijwilligers die werkzaam in de groene sector die zich zorgen maken over de instandhouding van de moeflon. De aantallen moeflons staan sinds 2018 onder druk en dreigen door de komst van de wolf en het gebrek aan bescherming in snel tempo te verminderen op zodanige wijze dat de moeflon niet meer of slechts in geringe mate in het landschap voorkomt.

De moeflon is in Nederland kent geen beschermde status en is een zogenaamde exoot. De moeflon komt voor in de provincie Gelderland, zowel op de Veluwe als in de Achterhoek op een landgoed, maar ook in het natuurgebied De Maashorst. Men treft ze aan achter rasters en in de vrije wildbaan.

Op 9 september 2014 heeft de Provincie een beschikking gepubliceerd “Besluit Flora- en Faunawet 2014-003717 Standbeperking Moeflon voor de Faunabeheereenheid Gelderland zaaknummer 2014-003717”. Deze is geldig tot en met 31 december 2019. De doelstand aantal moeflons is bepaald op 350 stuks voor de Veluwe op de locaties Noorderheide, Hoog Deelen, Hoge Veluwe en het Wekeromse Zand.

De Provincie stelt in haar besluit dat preventieve maatregelen de voorkeur genieten boven afschot. Het beleid is gericht op zo min mogelijk rasters. Bij niets doen zal de soort zich verder gaan verspreiden. Verdere verspreiding buiten de aangewezen gebieden is ongewenst omdat het een exoot betreft.

Wat dit laatste aangaat is de mening bij natuurwetenschappers de laatste jaren gekanteld. Gezien het groot aantal exoten in Nederland wordt er onderscheid gemaakt tussen zogenaamde invasieve exoten en exoten die een toegevoegde waarde bieden in het ecosysteem. Kort samengevat kunnen deze schade voor de gezondheid, economie en natuur opleveren. Daarvan zijn diverse voorbeelden bekend uit de praktijk. De moeflon behoort niet tot de zogenaamde invasieve exoten en brengt geen schade toe.

Definitie

De aanduiding exoot is feitelijk niet meer van toepassing. Waarom niet? Als definitie is die van “Alien species” van de IUCN (*International Union for Conservation of Nature*) gebruikelijk.

Deze luidt: “Onder een exoot wordt verstaan: een soort, ondersoort, of lager taxon, dat voorkomt buiten het natuurlijke, historisch, huidig of potentieel verspreidingsgebied van de soort (in het verleden of tegenwoordig; niet-autochtoon, niet-inheems, gebiedsvreemd, exotisch), d.w.z. buiten het gebied waar die soort van nature voorkomt en niet zou voorkomen zonder directe of indirecte introductie door de mens of zonder menselijke hulp.”

Voortkomend uit deze definitie heeft bijvoorbeeld Vogelbescherming Nederland exoten in vier categorieën ingedeeld. De plaatsing in een van deze categorieën is bepalend voor de opstelling van Vogelbescherming Nederland ten aanzien van een exotische vogelsoort. In alle gevallen gaat het om zichzelf in standhoudende populaties.

Dat is niet zonder reden, want daarmee ontstaat een helder beeld hoe men met de diverse soorten dient om te gaan. Immers, landsgrenzen zijn nog niet zo oud. In 1843 werd bijvoorbeeld bij het verdrag van Maastricht de grens met België vastgesteld na de afscheiding. Fauna trekt zich weinig aan van grenzen. Door de opwarming zien we dat bepaalde soorten migreren en zich elders vestigen.

De Vogelbescherming hanteert de onderstaande vier categorieën:

1. Ingeburgerd: “door de mens geïntroduceerd, en heeft zich minimaal 100 jaar na introductie zelfstandig kunnen handhaven (voortplantend).”
2. Soort waarvan op termijn geen negatieve effecten op inheemse vogelsoorten te verwachten zijn.
3. Soort waarvan op termijn negatieve effecten op inheemse vogelsoorten te verwachten zijn, d.w.z de invasieve exoten, soorten die én sterk in aantal toenemen én die een negatief effect hebben op inheemse soorten of andere natuurwaarden.
4. Soort waarvan onvoldoende informatie beschikbaar is om eventuele negatieve effecten in te kunnen schatten.

“Een benadering vanuit de ecologische invalshoek is slechts één benadering. De beleving en waardering van planten- en diersoorten worden vaak door andere motieven bepaald. Deze motieven zijn medebepalend of voorgestelde acties die voortkomen uit het standpunt van Vogelbescherming Nederland wel ten uitvoer gebracht kunnen worden. Zo kunnen exoten populair zijn bij het publiek of schade veroorzaken of een negatieve invloed hebben op natuurbeleving”

Bron: Vogelbescherming Standpunt Exoten

De moeflon is nu honderd jaar aanwezig in Nederland en door de mens geïntroduceerd en kan zich zelfstandig handhaven door voortplanting. Het is een soort waarvan op termijn geen negatieve effecten op inheemse dieren te verwachten zijn. Het dier heeft bewezen een positieve bijdrage te leveren tot het beheer van heide en het openhouden van stuifzand. Op het Wekeromse Zand en op het Nationale Park De Hoge Veluwe wordt de kudde ingezet om de vegetatie kort te houden en het stuifzand open. Moeflons houden van open vlaktes. Ze eten in hoofdzaak grassen, twijgen, knoppen en jonge bladeren. Een voordeel is dat zij voorkomen dat de grove den zich vestigt op de heide en het stuifzand in tegenstelling tot andere dieren.

Naast deze aspecten is inmiddels aangetoond dat de waardering vanuit het publiek aanmerkelijk is en de moeflon niet gevaarlijk is.

Op grond van het bovenstaande is eigenlijk de conclusie dat de moeflon anno 2020 een **inheemse diersoort is**.

Moeflons en schaapskuddes

Alterra Wageningen heeft in 2016 een onderzoek gedaan naar de stand van zaken met betrekking tot de concurrentie of coöperatie bij gescheperde schaapskuddes. Daarbij zijn diverse aspecten onderzocht en conclusies getrokken. De financiële positie van de traditioneel werkende herders is overwegend zeer zwak. Bij een typische kudde van 250 oaien in Zuid-Nederland komt tot een berekening van een exploitatietekort € 28.600, -- op jaarbasis per kudde op jaarbasis. 47 bedrijven zijn in Nederland actief in het heidebeheer. De verliezen komen voort uit de arbeidskosten omdat het arbeidsintensief werk betreft. In het verleden subsidieerde de landelijke overheid de kuddes met € 16.000, -- tot € 28.000, --

per jaar. De totale kosten per kudde bedroegen gemiddeld € 64.000, -- op jaarbasis voor een kleine kudde met 250 oaien en voor grotere kuddes gemiddeld € 112.000, -- per bedrijf. Het verschil tussen kosten en opbrengst moet opgebracht worden door de terrein beherende organisaties (TBO). De subsidieregeling is overgeheveld van het Rijk naar de Provincie. Dat wil zeggen dat de Provincie zelf een regeling moet ontwerpen en uitvoeren.

De inzet van moeflons voor de begrazing is in verhouding tot begeleide kuddes schapen een effectief en goedkoop alternatief hetgeen zich in de praktijk bewezen heeft.

Rasters

Wanneer wij deze bedragen vergelijken met de kosten van een kudde moeflons dan constateren wij dat bij de moeflon wanneer deze niet in de vrije wildbaan voorkomt de kosten beperkt zijn. Je hebt immers geen schaapsherder nodig, geen schaapskooi, bijvoeren is niet aan de orde en scheren ook niet. De eenmalige kosten zijn de aanschaf van de moeflons, het transport en het uitzetten. Een raster is een investering, maar kan men afschrijven.

Sinds de komst van de predator wolf in Nederland is de eigenaar of beheerder van schapen eveneens gedwongen om het schaap te beschermen. Dat geldt ook voor begeleide kuddes. Men kan de kudde 's nachts niet altijd onderbrengen in een schaapskooi. De kudde wordt ingezet om te begrazen en kan niet elke dag heen- en weer vervoerd worden gezien de afstanden. Er wordt dan gebruik gemaakt van zogenaamde flexibele rasters met stroom. De huidige hoogte van het gangbare flexibele raster voldoet niet, want de wolf springt erover heen wanneer dit zo uitkomt of kruipt eronder door. Een andere mogelijkheid is de bescherming van de kudde schapen door schapenhonden, zoals de Maremma hond. Dat werkt effectief maar het publiek moet wel afstand houden omdat ze agressief zijn ten opzichte van indringers of bezoekers die het raster benaderen. In het buitenland heeft men daar uitgebreide ervaring mee. Kortom, de bescherming is mogelijk maar niet eenvoudig en brengt kosten met zich mee.

De Provincie heeft als beleid zo min mogelijk rasters, hetgeen begrijpelijk is want het komt het aangezicht van het landschap niet ten goede. Inmiddels is als gevolg van de verkeersveiligheid een groot aantal rasters aangelegd in Gelderland naast andere maatregelen. Echter, nu schapen die tot voor kort in de vrije wildbaan gehoeud werden als kudde ook beschermd moeten worden door hoge flexibele rasters met vijf stroomdraden van 110-120 cm hoogte en minimaal 4500 volt, kunnen de kosten voor moeflon rasters en het aangezicht in het landschap geen argument meer zijn.

Feitelijk is er door de komst van de predator uit Duitsland geen verschil meer tussen de begeleide schaapskudde en moeflons. Beiden kunnen niet meer in de vrije wildbaan onbeschermd aanwezig zijn. Het verschil in de exploitatiekosten met de daarbij toegekende subsidies is echter wel aanmerkelijk, gezien de uitkomst van het Alterra rapport van maart 2016.

Populatie

Wanneer men de instanties vraagt die te maken hebben met het verdwijnen van de moeflon als gevolg van predatie dan is het antwoord: *"ja, het is een exoot en niet beschermd"*. Dat is het dan kennelijk want op de vraag hoe nu verder komt geen antwoord. Het gevolg is dat de moeflon dus langzaam maar zeker gaat verdwijnen. In Noord-Duitsland is dat al het geval. Dan wordt het over enkele jaren een beest dat

men alleen nog in de diertuin kan zien in Nederland. Op Corsica en Sardinië heeft de overheid maatregelen getroffen ter bescherming van de moeflon om uitsterven te voorkomen.

Kortom, een kwestie van definitie die niet meer opgaat. Een indeling als **inheemse diersoort** is meer op zijn plaats.

Er doet zich een analogie voor in relatie met het damhert. Staatssecretaris Gabor van Natuurbeheer had het voornemen in 1991 het damhert te classificeren als exoot en uit de toenmalige Jachtwet te schrappen waarmee de beschermde status zou vervallen. In de nieuwe wet werd voorgesteld om de aanwezige damherten buiten de rasters af te schieten. Binnen de rasters zou geen “vers bloed” meer mogen worden toegevoegd was de stelling. Dankzij de acties van de Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert werd het damhert behouden voor Nederland en komt nog steeds voor in de vrije wildbaan.

De Vereniging De Moeflon heeft zichzelf als opdracht gegeven om eveneens te voorkomen dat de moeflon uit het Nederlands landschap verdwijnt.

Dit voornemen is niet gebaseerd op sentimenten, het uitoefenen van een natuurhobby of politieke motieven, maar gebaseerd op het feit dat de Moeflon een zeer nuttig dier is dat tegen zeer lage kosten ervoor zorgt dat het heidelandschap en stuifzanden openblijven in Nederland. Daarnaast wordt de Moeflon ook gewaardeerd door bewoners en bezoekers in Gelderland en daarbuiten. In die zin draagt het bij tot de diversiteit in het landschap.

Open landschap

De binnenlandse stuifzanden in Nederland zijn een uniek verschijnsel. Ongeveer 90% van het Europees areaal aan binnenlandse stuifzanden ligt in Nederland. Daarbij stelt Nederland zich als doel dit zo veel als mogelijk in stand te houden. De internationale erkenning van dit behoud schept ook verplichtingen. Ruim 150 jaar geleden was er in Nederland nog ongeveer 80.000 hectare inlands stuifzand aanwezig. Vlak na het jaar 2000 was nog slechts 2% van dit gebied over. Meststoffen die neerslaan zorgen voor het snel dichtgroeien van de zandvlaktes in vergelijking tot vroeger. Terrein beherende organisaties staan voor de opgave om dit landschap voor de toekomst te bewaren. Cultuurhistorisch is het van grote waarde en het herbergt allerlei specifieke flora en fauna. Toeristisch gezien dragen de binnenlandse stuifzanden bij aan de economische ontwikkeling in het kader van het toerisme. Als voorbeeld kan genoemd worden de Drunense- en Loonse Duinen met een bezoekersaantal variërend van 1,2 – 1,5 miljoen op jaarbasis. Van 2012 tot 2014 is er gewerkt aan herstelproject van het stuifzand door bos te kappen dat in de loop der tijd is aangegroeid. De projecten zijn zodanig uitgevoerd dat de wind weer vrij spel kreeg wat belangrijk is voor het behoud van het stuifzand. De door de Provincie en EU toegekende subsidie betrof 1,8 miljoen euro om dit te realiseren.

Kortom, hieruit blijkt dat er maatschappelijk gezien veel waarde wordt gehecht aan het in standhouden van inlandse stuifzanden. Die moeten echter beheerd worden om te voorkomen dat ze weer dichtgroeien.

Ook het behoud van de heide is onderdeel van het landschapsbeheer. Door plaggen, branden en begrazing wordt getracht de heidevelden in Nederland in stand te houden. In de afgelopen decennia is vooral getracht met het afplaggen van de toplaag weer tot herstel te komen. Daarmee wordt de opgeslagen stikstof verwijderd, maar dit zorgt ook voor de verwijdering van alle in de organische opgeslagen stof fosfaat. Dat heeft weer als gevolg dat er een monocultuur ontstaat op de jonge heide.

Uit experimenten bleek dat het toevoegen van silicaat-steenmeel uitkomst biedt. Plaggen is een zeer ingrijpende maatregel en dient dan ook zeer voorzichtig uitgevoerd te worden. Het is een kostbare beheersmaatregel. Drukbegrazing door middel van schaapskuddes helpt bij de bestrijding van het pijpenstrootje en bochtige smeele. Het resultaat geeft dan een heide die gedomineerd worden door struikheide. Het voordeel van de inzet van de moeflon als begrazer op deze gronden is dat een moeflon naast de diverse grassoorten ook datgene eet wat het schaap niet wenst, zoals de grove den.

Bij het openhouden van het landschap waar dat gewenst is heeft de moeflon aangetoond dat het een belangrijke bijdrage levert.

Inzet en middelen

De vereniging is afhankelijk van leden, ambassadeurs en supporters die de moeflon willen behouden voor Nederland. Het is en blijft vrijwilligerswerk.

De inkomsten zullen bestaan uit lidmaatschapsgelden, donaties, schenkingen, legaten en/of erfenissen conform de statutaire bepalingen.

De vereniging heeft geen winstdoelstelling en is niet bestemd als fondsvorming. Vermogen zal slechts worden aangehouden om de continuïteit van de vereniging zeker te stellen.

Bestuursleden en ambassadeurs van de vereniging ontvangen geen beloning. Zij zetten zich op vrijwillige basis in voor het behoud van de moeflon in het Nederlands landschap.

De inkomsten worden besteed aan de primaire doelstelling, instandhouding van de moeflon in Nederland. Daarbij zal communicatie, voorlichting, onderzoek en educatie als middel ingezet worden om dit doel te bereiken.

De vereniging zal direct na oprichting de ANBI-status aanvragen.

Conclusie

Het beleid is gericht op voorlichting, onderzoek en waar nodig ondersteuning bij het in standhouden van de Moeflon. De vereniging is van mening dat de moeflon een plaats verdient in Nederland op grond van het feit dat het bewezen bijdraagt aan het openhouden van heidelandschappen en stuifzanden tegen lage kosten. Het enkele feit dat de Moeflon wordt ingedeeld als “exoot” en daardoor niet beschermd is, mag geen reden zijn om het dier te laten verdwijnen. In kwalificatie als inheemse diersoort is gegrond op basis van de definitie die de Vogelbescherming hanteert omdat die indeling aansluit bij de praktijk. Anno 2019 mag van de overheid verwacht worden dat zij de bijdrage van de moeflon in het landschap erkent en dit tot uitdrukking laat komen.

Dit beleidsplan is vastgesteld op 12 september 2019

Door het bestuur van de Vereniging De Moeflon

Bestuursleden,